

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagy-i hivatal.</p>
--	--	--

Tartalom. Előfizetési felhívás. — Levél a szerkesztőhöz. — b. — s. — A keresztyén hit világossága a legsötétebb földrész országában. M. A. — Tárcza. Az árvák anyja. Nagy Imre. — Régiségek. Dézsi L. — Iskola ügy. Debreczen város tanügyi állása. — Közügyeink. Egyházmegyénk életéből. Az alsó-szabolcs-hajdúvidéki ev. ref. egyházm. köréből. — Irodalom. — Különfélék.

Előfizetési felhívás

a

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP 1891. évi, tizenegyedik évfolyamára.

Lapunk a jövő évvel tizenegyedik évfolyamát kezdi meg, tehát fennállásának *második évtizedébe* lép.

Tíz évi pályafutása alatt híven képviselte e lap első sorban egyházkerületünk s azután egyetemes magyar ev. ref. egyházunk érdekeit. — És midőn a jövő évvel egy második évtized küszöbére lép, és elmondhatja azt, hogy a lefolyt évtized alatt előfizetőinek száma nem csökkent, de sőt inkább e tekintetben ma erősebb, mint bármikor is volt: bizton hiheti a szerkesztőség, hogy az általa kiadott lap, a lehetőség határai közt, becsülettel elvégzé mindazt a munkát, melyet végeznie kelle.

Midőn most a *második évtized* első évére újra előfizetési felhívást hirdet, teszi ezt Istennek áldó kegyelmében s az olvasók, egyházunk lelkészei, tanítói és hű tagjaiban vetett őszinte bizalommal.

Programmunk marad az eddigi: küzdünk egyházunknak évszázadok viharait kiállott hittételei és jogai mellett; előbb akarjuk vinni egyházunkat a hitben és a munkás erőben; szemünk előtt tartjuk és támogatni óhajtjuk egyházunk veteményes kertjeit: a

felső, közép- és elemi iskolákat. Nem hangzatos jelszavakkal, nem a sokszor eltévelyedő, úgynevezett *közvélemény* csábító szavai után haladunk útunkon: de becsületes munkával, a tisztesség fegyvereivel óhajtjuk az élénk tűzött czélt elérni. Ezután sem fogunk hízelegni sem fölfelé, sem lefelé, sem oldalt, hanem azt tartjuk feladatunknak, hogy a való igazság diadalra jusson egyházunk Sionának falain, belől és légyen közöttünk „*In necessariis unitas; in non necessariis libertas; in omnibus prudentia et charitas*“.

Lapunk előfizetési ára marad az eddigi: egész évre 5 frt; félévre 2 frt 50 kr; negyedévre 1 frt 25 kr.

Kérjük első sorban eddigi tisztelt előfizetőinket, s azután általában az egyház és iskola ügyei iránt érdeklődő összes egyházi és világi hitsorsosainkat, hogy lapunkat tartsák meg eddigi pártfogásukban, vagy fogadják be hittestvéri szeretetökbe. Mi örömmel és önzetlen lelkesedéssel vezetjük tovább is e lapot; de hogy örömünk állandó s lelkesedésünk csüggedetlen legyen: cserében szellemi, erkölcsi és anyagi pártfogást kérünk. Kérjük ezt különösen a jövő évre, mikor oly sok zsinati tárgyat kell előlegesen megbeszelnünk, s mikor az új zsinat alkotásai új korszakot teremtenek egyházunk életében.

Igaz tisztelettel

Debreczen, 1890. december 27.

Csiky Lajos,
felelős szerkesztő.

Levél a szerkesztőhöz.

Kedves Barátom!

Ma vettem az általad szerkesztett „Debreczeni Prot. Lap“ 51-ik számát. Érdeklél olvastam a lap élén álló előfizetési felhívásodból, hogy ez a mi kedves lapunk a jövő

1891-ik esztendővel már létezésének második évtizedébe lép. Folyton figyelemmel kísértem e lapot megindulásától kezdve egészen a mai napig. s örültem, hogy négy évvel ezelőtt te, ifjúkori jó barátom, vetted azt szerkesztésed alá.

Egy eszmét vetek föl eléd, mely, tudom, hogy nem új, de a mely most, midőn e lap második évtizedét kezdi meg, bizonyára ismét egészen időszerű. Óhajtanám nevezetesen, hogy bővítették meg ez a lap, hogy egy ívnyi terjedelmét emelnéd föl legalább 1 1/2 ívnyire. Igaz, hogy gyakran adsz te mellékleteket, de végre is senki sem követelheti azt a nagy anyagi áldozatot, hogy még több mellékletet adj, s így is látom, hogy szüntelen térszűke miatt kell panaszkodnod.

Kérlek, gondolkozzál most e kérdés felett, s tégy meg minden lehető arra nézve, hogy mi, olvasók ezen lapot minél előbb meg bővített tartalommal vehessük kezünkbe.

Boldog újévet s mint lapszerkesztőnek a kezdődő új évtizedhez sok türelmet, még több előfizetőt kíván

1890. deczember 21.

szerető barátod

—b. —s.

Válasz.

Köszönettel vettem a fentebbi levelet, s mind az általam szerkesztett egyházi lap iránt való rokonszenv tanújelét bocsátom azt világ elé.

Igaza van a levélírónak, hogy az általa fölvetett eszme nem új. A mult 1889. évi május 18-ikán megjelent 20-ik számban intézett hozzám Dr. Csécsi Miklós makói lelkész úr hasontartalmú felszólítást; majd szóba került e kérdés tiszántúli egyházkerületünk folyó évi tavaszi közgyűlésén is, a mikor a krassói lelkészi kör azon indítványát tárgyalták, hogy tétessék a „Debreczeni Protestáns Lap“ az egyházkerület hivatalos lapjává. Én ekkor azon megállapodásomat terjesztettem a nagytiszteletű esperesi kar elé, hogy szívesen hajlandó leszek évi 5 frt előfizetési díjért heti másfél ívet adni, ha ugyan a lapot egyházkerületünk minden anyaegyháza, fő- és középiskolája megrendeli, sőt ez esetben mintegy 50 egyháznak évi 3 frtért is küldtem volna a lapot, de a nagytiszteletű esperesi kar nagy adónak tekintette a minden gyülekezetre e célból kirovandó öt forintot. Arra meg én nem állhattam rá, hogy maradjak meg az egy ívnyi tartalom mellett, melynek jó részét aztán a különböző hirdetések foglalták volna el, mert hiszen azt épen nem engedni meg ambícióm, hogy az eddiginél rosszabb lapot szerkeszszek. Anyagilag pedig nagyon kifizette volna magát évi 4 frttal is az egy ívnyi lap szerkesztése, ha ugyan azt, mint tervezve volt, egyházkerületünk minden egyháza s felső- s középiskolája megrendelte volna.

Az az igen nagy baj ennél a kérdésnél, hogy a lapjáratók legnagyobb része nincs olyan anyagi helyzetben, között, hogy szívesen beleegyeznek a lap árának növelésébe. És a gazdasági viszonyokból folyó általános üzleti helyzet sem kedvező az ilyen vállalkozásoknak. Ma még, — bármilyen előszeretettel cüggök is a kérdés eszmén, hogy egy meg bővített lapnak lehessen felelős szerkesztője, — ma még nem gondolhatok ennek létesítésére. Pedig bizonyos, hogy most lenne annak legjobb ideje, mikor a jövő évi zsinatra annyi tárgyat kell előlegesen megbeszelnünk, s mikor egyéb folyó ügyek is olyannyira igénybe veszik e lap hasábjait.

Arra mindenesetre számítok, hogy a zsinat alatt külön mellékleteket kell adnom, s erre valamilyen csekély összegig meg kell adóztatnom a lap olvasóit, de erről még korai dolog volna beszelnünk.

A jövő évre s a jövő szerkesztői évtizedre vonatkozó jó kívánatot szívemből köszönöm! A lap-szerkesztés elég sok ügygyel-bajjal jár, de jó lélekkel mondhatom, hogy én még soha egy perczre sem untam meg ezt a munkát. Istenbe vetett hittel, egyházunk és iskoláink állapotának javulása iránt való édes reménységgel, az általunk képviselt ügy iránti meleg szeretettel folytatom a reám e téren bízott teendőket. Azt hiszem, nem fáradok el még egyhámar annak végezésében, legalább addig nem, míg egyházunk férfainak a közügyek iránt érdeklődő része szellemileg, erkölcsileg és anyagilag támogatásonra áll.

Még egyszer köszönöm érdeklődésedet.

Isten veled!

Csiky Lajos.

A keresztyén hit világossága a legsötétebb földrész országaiban.

A történetírók bizonyítják, hogy földrészünk míveltségének alapja s egyik főtényezője a keresztyén vallás volt. Egyes mívelt népek nagyjai kész szívvel beismerik, hogy nemzetök nagyságát a tiszta keresztyéni hitnek s józan vallásosságnak köszönhetik. A történelem nagy alakjainak, a mívelt nagy nemzetek egyes világhírű, mondhatjuk korszakot alkotó nevezetességű fiainak igen gyakran az őszinte vallásos érzés volt legszebb jellemvonása. Ismeretes előttünk, hogy a világhírű csillagász Newton Izsák, ki a naprendszerhez tartozó bolygókat felfedezte, azok pályafutásának törvényeit kifejtette, élete véghatáránál a Megváltó keresztyéje alatt, az ő irgalmasságába vetett hitben talált lelkének menedéket, a mit előre elkészített sírírátában örökölt meg. A nagy Washington, ki több mint egy századdal ezelőtt a most már bámulatot virágzásra jutott amerikai Egyesült-Államok alapját vetette meg, egy alkalommal az erdő magányában zokogás közt kérte Isten segédelmét, hogy honfitársai felszabadítására kezdett hadjáratát sikerrel befejezhesse. Vagy tekintsünk hazai történelmünk nagy alakjára, Bethlen Gáborra, ki dicsekedéssel emlegette, hogy a teljes szentírást több ízben átolvasta, s abban mindannyiszor lelki

táplálékot talált. Lehetne még megneveznünk számos ily nagy férfiakat, kik az őszinte vallásosságnak legszebb példáit tüntették elénk.

Napjainkban is, bár a kor irányeszméi a vallásosság fejlesztésére nem kedvezők, nem ritkán találhatunk a mívelt nagy nemzetek világhírű férfainál őszinte vallásos érzést. Kezeimhez került nem régen a legújabb kor nagy emberének, az afrikai felfedezések által világhírű nevezetességre jutott Stanley Henriknek „A legsötétebb Afrikában“ című műve, melynek előszavában lelket megragadó szavakkal ad kifejezést a szerző azon őszinte vallásos érzésnek, mely az ő keblét áthatotta s élete legkétségbeejtőbb pillanataiban is végkép elcsüggedni nem engedte. Így ír egy helyen az Emint segélyező bizottság vezetőjéhez Sir Williámhoz intézett levelében: „Őn, ki hosszú, változatos életében, tántoríthatatlanul hitt a keresztyének Istenében, jobban meg fogja érteni, mint sok más, azon érzelmeket, melyek keblemet áthatják, midőn annyi vészes időn menvén keresztül, ismét a civilizált világba értem, életben és egészségben. A legsötétebb órában, alázatosan voltam kénytelen bevallani, hogy Isten segedelme nélkül gyámoltalan valék. Az erdő magányában fogadást is tettem, hogy az emberek előtt tanúságot teszek az Ő oltalmáról“. Más helyen így ír: „Midőn lelkemben visszapillantok a sok keserves mozzanatra, s elgondolom, mily csudálatosan menekültünk meg sokszor az utolsó perczen a végső megsemmisüléstől, mely különböző útainkon fenyegetett a rengeteg kiterjedésű sötét őserdőkben, teljesen képtelen vagyok megmenekülésünket másoknak tulajdonítani, mint a kegyes gondviselésnek, mely valami czéljának fentartott bennünket. Európa összes hadseregei semmi hasznunkra nem lettek volna ama keserves végső szűkségben, melyben valánk a Dui és Ihuru közti táborunkban, a felfedezők és kutatók egész serege sem lett volna képes útunk nyomát feltalálni, ha ott elesünk, mert a teljes elfeledtetést magában rejtő mélységben temettek volna el bennünket az úttalan vadon humusza alá“.

Ime tehát egy nagy nemzet egyik világhírű fia, óriási fontosságú vállalatának bevégzése után, tanúságot kíván tenni Isten gondviseléséről. Ő egy maga alig néhány száz főre menő kíséretével több hasznot tett, nagyobb területet nyert meg a mívelt világnak, mint földrészünk birodalmainak számos millió harcossai, s mégis beismeri, hogy önmagára hagyatva, Isten segedelme nélkül czélt nem érhetett volna. Mily bátor, elszánt jellemű férfinak kellett annak lennie, ki kész volt áthatolni az úttalan vadon rengeteg sűrűjén, hogy teljesíttesse azon hivatást, melyet elvállalt a civilisatio nevében?! Mi bátorította fel, mi edzette meg lelkét, midőn e nagy vállalat teljesítésében rendkívüli akadályokra talált? Első helyen az őszinte s mély vallásos érzés. Istenhez fohászokodott akkor, midőn az őserdő magányában, betegségtől leveretve gyötrődött az éjjel csendében. Mózesnek Józsuához intézett biztató szavai adtak lelkének bátorítást akkor, midőn pár száz emberével szemben állott a benszülött barbár fejedelem sok ezer harcossáival, és Isten gondviseléséről kíván bizonyosságot tenni akkor, midőn kiállott küzdelmei s szenvedései után, ismét a civilizált társadalom áldásait s kényelmét élvezzi.

Ez talán különösnek tűnik fel korunkban, épen talán némely hazánkfiai előtt is. Hiszen ma már megszokott dolog, hogy csak közepszerű, vagy épen félmíveltséggel bíró egyének is a vallásos dolgok iránti közönyt s kicsinylést negélyezik. — Melyik nagyobb szabású világi író használna nálunk művében

ily Stanley-féle vallásos nyilatkozatokat? Vagy talán ez épen azért van, mert korunk fiainak míveltsége sok esetben csak félútig halad s csak külsőségekre irányul s a valódi míveltség nálunk csak keveseknél található fel. A jelen példa is arról győzhet meg tehát bennünket, hogy a valódi míveltség s igazi vallásosság egymással nem ellenkeznek, sőt párosulva áldásos dolgokat mívelhetnek. Erről győzhet meg bennünket az újabb kor protestáns nagy nemzeteinek előhaladottsága s jóléte is. Ne féltsük azért Krisztus evangéliomát, a tiszta keresztyén hitet; működünk az evangéliomi világosság terjesztésén, mely a valódi míveltségnek is leghathatósabb előmozdítója; így remélhetjük, hogy fognak támadni nálunk is igazi míveltséggel bíró vallásos keblű férfiak, kik maroknyi nemzetünk javára áldásosan működnek, s annak a mívelt népek előtt is díszére lesznek.

Nyir-Bogát.

M. A.

Tárcza.

Az árvák anyja.

(1890. deczember 14. emlékére, midőn Tisza Kálmánné gróf Degenfeld Ilona ő Nagyméltósága N.-Váradon, a nőegyleti gyűlésen megmentette az „Erzsébet“ árvaházat az apáczáktól, s ez intézet felekezetenküli jellegét megővta).

Órködik Cherub a frigyláda tetején,
Aranyos szárnyával beborítja szépen;
Paradicsomörző pallosát letevén,
Törvényt, jogot őriz a szentek szentében.

Nyitva már az Éden; Jézus megnyitotta,
De a törvényt, jogot angyalival őrizi.
Jó angyalát hívja s oda küldi, hol a
Sötétséggel vívnak az igazság hősi.

Fényes szárnyú angyal kiterjeszti szárnyát,
Béfedezi véle népe kicsinyeit.
Fegyvert ragad, s véle megűzi az ármányt,
A mint menhelyébe annak bátran benyit.

Édent őrző pallos villog a kezében,
Szánakozó „jó szív“ dobog kebelében,
Vak lárma, bösz harag lép elé kevélyen.
Elgázolni könnyű! Meghódítja szépen.

Jertek gyermekeim, Sionunk magzati!
Anyátok hív! Árvák, halljátok-e? Jertek!
S gyűl körébe hazaszerte mindaz, a ki
Segélytelen, apát-anyát vesztett gyermek.

S annak, ki győzelmet vett a sötét éjen,
A bihari árvák rebegő kis szája,
Hazánk gyermekivel ezt kiáltja: éljen
Protestáns Sionunk tündér Ilonája!

Nagy Imre,
ugrai ev. ref. lelkész.

Régiségek.

A DEBRECZENI SCHOLÁNAK MINDENNAPI ESTVELI Könyörgése; Melly most ujjobban kibocsáttatott. DEBRECZENBEN, BOSNYAI JANOS által, MDC. LXXXII.*)

Phil. 4. v. 6. Mindē könyörgéstekben és imádságtokban hála-adással a ti kerétek meg jelennyék az Isten előtt.

ESTVELI KÖNYÖRGES.

MI reménségünknek Istene, hálaadással magasztalnak az mi lelkeine tégedet, hogy eleitül fogván az tudatlan emberi Nemzetet az mennyei bölcsességre oktattad, és hogy minket az mi Szüleink mint valami Samueleket tenéked szentelnénc arra indítottad, az mi homályos elméinket Istenfelő tudós Tanítók által az te igaz ismérétedre juttattad, több keresztyen Scholákkal egyetemben, ez mi keresyén Scholánkat is megöltalmazván, ebben mind tudományunkat, mind testünc táplálására való jokat bőségesen kiszolgáltattad.

Mi Uram, mind ezekre méltatlanoc vagyunc; mert az te boszszúságodra, s másoknak botránkozásokra életünket rendeltünc; de kérünk tégedet óh véghetetlen kegyelmü szent Isten, hogy az mi Iffuságinknac vetkeit ne említs-meg, söt inkább lelkünk isméréiben büneine bocsánattyát pecsételd-el. Adgy kegyes életü, és tiszta tudományú Tanítókat minékünc, az kiket penig adtál és adandó vagy, mutass könnyü és hasznos utat azoknac a' tanításban, minékünc penig az tanulásban, hogy naponként való fáradozásunknac hasznos gyümölcsöt tudományunkban bővebben tapasztalhasunk.

E' mi Kereszyén Városunkat, és ebben a' kegyes Pátrónusokat minden gonosztól védelmezzed, az te dicsősségedhez való szeretetben naponként inkább inkább gerjeszsed; és azok által a te dicsősségedet lövebben ki-terjeszsed.

A' mint serény Tanítóinknac szintén ugy kegyes Pátrónusinknac velünk való dajkalkodások te nálad ne légyen elefeleitey; söt inkább sok fáradozásoc és hozzánk való buzgó szerelmek légyen örök emlekezetben, és azokat igaz igéreted szerint jatalmaztasd — meg mind itt e' földön, mind penig az Egekben.

Minket penig tiszta tudományhoz illendő szent étellel és Attyafiúi szerelettel ruhazz — fel, hogy tudományünc légyen termékeny és virágzó az hitnek gyümölcsével, mellyekbül ismertessünk — meg az Christus Tanítványinac lenni.

Készitgess minket naponként Lelkednec általa, hogy midön el-hivandasz az ördögnc és az Antichristusnac Országát ronthassuc nagy bátorsággal, az Christusnac Anyaszent-edyházát penig nevelhessük es gyámolithassuk.

E' végre ez étzaka, és életünknc minden rendiben, Attyai kezedben ajánlyuk egészlen mi magunkat, birjad azért és igazgassad minden dolgainkat, adgyad igaz hitben el-erhetünc koporsoinkat: igy cselekedgyél mi velünk, és a te egész

*) Az itt közölt imádság két kiadásban jelent meg. Az első 1672-ben Debreczenben következő aláírással: „I. D. I. S. D. C. P. 1. 6. 7. 2. die 15. Oct.“; a második, melyről vettük mi is másolatunkat, 1682 ben szintén Debreczenben. A két kiadás abban különbözik egymástól, hogy az első kiadás jelgégül több szentírásbeli helyet használ (Márk 11, 24. Jak. 1, 5. 6. Ézs. 65, 24.); a czíme nem „estveli könyörgés“, hanem „mindennapi estveli könyörgés“; továbbá nincs külön címlapja s utána még a bibliai könyvek címei következnek versben. Mindkét kiadás egy-egy példányban maradt fenn, s csakis a debreczeni ev. ref. főiskola könyvtárában van meg. (V. ö. Szabó K. Régi magyar könyvtár I. 468. és 523. lap).

Izraëleddel, AMEN. Mi Atyánk, etc. — Amplissimo COETUI: Illustris Scholae Debrecinae STUDIOSIS DD. et Amicis suis observandis, Ex debito honore obtulit S. B. T. C.

Közli

Dézi L.

Iskolaügy.

Debreczen város tanügyi állása.

Városunk polgármesterének az 1889. évről mostanában kiadott évi jelentése egyebek közt részletesen foglalkozik e város tanügyével, közművelődési és philantropikus intézeteivel is. Érdekesnek tartjuk a jelentés ezen részének főbb adatait (az 50—56. lapokról) átvenni lapunk hasábjaira.

„A városunkban 1889. év folyamán fennállott iskolákat és közművelődési intézeteket a város ez évben is hagyományos szokásaihoz híven erkölcsi és anyagi támogatásaiban részesítette s ezen ügyben több tekintetben szép előrehaladás jelezhető. Igen jelentékeny azon áldozat, mit városunk a tanügynek hozott, bár érezzük, hogy ha az anyagi erő hiánya nem gátol, többet kellett volna tenni; reméljük azonban, hogy azon hiányok, melyek itt-ott még észlelhetők, a közel jövőben teljesen megszűnnek.

A lefolyt évben következő tan- és nevelő-intézetek foglalkoztak városunkban a gyermekek és ifjak tanításával:

1. Népoktatási tanintézetek: a) elemiek, b) ismétlő iskolák, melyek jellegükre nézve ev. reformált, ágostai és róm. kath. felekezetiek, községi és magán (izraélita) iskolák.

2. Növeldek. Ezek reformált felekezetiek és magánjellegűek.

3. Középiszkolák: a) ev. ref. főgymnasium VIII osztálylyal; b) róm. kath. algymnasium IV osztálylyal; c) városi főreáliskola VI osztálylyal.

4. Szakiskolák: a) ev. ref. tanítóképezde 4 évi tanfolyammal; b) m. kir. gazdasági tanintézet 3 évi tanfolyammal; c) földműves iskola 2 évi tanfolyammal; d) kereskedelmi akadémia 3 évi tanfolyammal, melylyel összekapcsolva volt a kereskedő gyakornokok számára 3 évi tanfolyammal és a kereskedő segédek részére 1 évi tanfolyammal berendezett vasárnapi iskola; e) városi iparos iskola 3 évi tanfolyammal; f) kisdudóvoda; g) a város által fentartott községi; h) az ev. ref. hitfelekezet által a ref. ispotályban fentartott óvoda; i) a „Fröbel-egylet“ gyermekkertje.

5. Felső-iskolák. Az ev. reformátusok főiskolája 3 tanzakkal, u. m.: hittani, jogi és államtudományi szakokkal berendezve.

Népnevelés. A város területén volt: 1. az ev. ref. felekezetnél: elemi fiiskola 7, leányiskola 10, felső leányiskola 1, együtt 18; 2. a róm. kath. hitfelekezetnél: elemi fiiskola 1, elemi leányiskola 1, együtt 2; 3. ágostai hitvallásúaknál: elemi fiiskola 1, elemi leányiskola 1, együtt 2; 4. Mózes vallásúaknál: elemi fiiskola 1, elemi leányiskola 1, együtt 2; 5. községi iskola: az Ohaton a város által fentartott tanyai elemi vegyes iskola van 2; 6. magán iskola 1. Elemi s felsőbb iskola volt tehát 27. Iparos iskola volt 1. Ismétlő iskola volt 14. Kisdudóvoda 2. „Fröbel“ gyermekkert volt 1.

Iskolába járt: 6—12 évig fiú 2546, leány 2299, együtt 4845; 13—15 évig fiú 1235, leány 805, együtt 2040; összesen fiú 3781, leány 3104, együtt 6885. Iskolába járt tehát összesen

6885. Iskolába nem járt 1081. Tankötelesek száma volt 7966. Tanítók száma volt: férfi: rendes 39, nő: rendes 36, segéd 1; összesen: rendes 75, segéd 1.

Felső iskolák. Az ev. reformátusok főiskolája: 1. Hittani szak 72 tanulóval 6 tanárral. 2. Jogi és államtudományi szak 20 tanulóval, 16 tanárral. (Ez utóbbi kimutatás hibás adatokon nyugszik. A jogtanulók száma 142, a hittanhallgatókat 12, a joghallgatókat 10 tanár tanította. Szerk.).

Középiszkolák. 1. Ev. ref. főgymnasium: A 8 osztályt látogatta összesen 567 tanuló és pedig: az I. osztályt 93, a II. osztályt 66, a III. osztályt 103, a IV. osztályt 69, az V. osztályt 62, a VI. osztályt 56, a VII. osztályt 70, a VIII. osztályt 48, összesen 567. Tanított 13 rendes, 4 helyettes és segéd-, 2 melléktanár.

2. Róm. kath. algymnasium. A négy osztályba járt összesen 112 tanuló s tanított 9 tanár és hitoktató.

3. Városi főreáltanoda. A hat osztályt látogatta összesen 199 tanuló s tanított 6 rendes, 7 helyettes tanár és hitoktató.

Szakiskolák. 1. Ev. ref. tanítóképezde. A négy évi tanfolyamot látogatta 106 tanuló, tanított 5 rendes és 3 mellék-, vagyis összesen 8 tanár.

2. Magyar kir. gazdasági tanintézet. A három évi tanfolyamot látogatta 100 tanuló, — az intézettel összekapcsolva földműves iskolát, mely két évi tanfolyamból áll, 41 tanuló; tanított 6 rendes és 7 segédtanár.

3. Kereskedelmi akadémia. A három évi tanfolyamot látogatta 156 tanuló és pedig: első évi tanfolyamot 63, második évi tanfolyamot 50, harmadik évi tanfolyamot 43, együtt 156. Ezekhez számítva az esti tanfolyamnak 26 hallgatóját és az alsóbb fokú iskolák 140 növendékét, a befejezett 1888—9. tanévben összesen 322 egyén nyert kiképzést.

4. Városi iparos iskola. A tanulók létszáma volt 1080. Tanított 8 tanár és 28 tanító.

Zenede. A növendékek létszáma volt 1888—9-ik évben: az általános képezdebe járt 19 leány, 18 fiú, együtt 37; az énekiskolába 29 leány, 4 fiú, együtt 33; a zongoraképezdebe 29 leány, 18 fiú, együtt 47; a zongoraiskolába 18 leány, 4 fiú, együtt 22; a hegedűiskolába 3 leány, 6 fiú, együtt 9; összesen 98 leány, 50 fiú, együtt 148.

Philanthropikus intézetek. Ev. ref. szegényápoló. Ezen jótékony intézetben 156 munkaképtelen ev. ref. vallású szegény, u. m.: 62 férfi s 94 nő láttatik el hajlékkal, tüzelővel, élelemmel, ruházattal s kellő gondozással. Az intézetben a szegények kenyeret, ebédet, vacsorát (hetenként 5-ször húsételt) kapnak. Kiadási költségeit a város és reform. egyház kölcsönösen viselik. A felügyeletet is a város és egyház által választott „ispotályi vegyes bizottság“ gyakorolja.

Az intézetben ápoltak létszáma 1889-ben: 1888-ról átjött 62 fi, 94 nő = 156; 1889-ben meghalt 8 fi, 14 nő = 22; elbocsátatott 4 fi, 6 nő = 10; benmaradt 50 fi, 74 nő = 124; fölvetetett 12 fi, 20 nő = 32; 1890-re átjött 62 fi, 94 nő = 156. Kiadás az 1889. évről összesen 10,806 frt 84 1/2 kr. — Fedezet: várostól évi segély 5400 frt, egyház járult ez évben 5406 frt 84 1/2 krral, összesen 10,806 frt 84 1/2 kr. Ezenkívül ad a város 42 1/2 m. ölfát (Megjegyzendő, hogy az egyház évi segélye az élelmi s ruházati szerek árához, továbbá az ápoltak ruhaszükségletéhez képest emelkedik vagy alábbszáll).

2. Róm. kath. szegények ápolója. Fentartatik a város segélyezése mellett a róm. kath. egyház által. Állandó ellátást nyerc benne 12 szegény.

3. Nőegyleti árvaház. Fentartatik a debreczeni jótékony nőegylet által s állandóan 14 árvaleány nyerc benne ellátást és nevelést.

Kimutatás a debreczeni róm. kath. árvaintézet — The-résianum — 1889-ik évi vagyoni állásáról, pénzforgalmáról stb. I. Vagyoni állás az 1889. év végén összesen 185,931 frt 50 kr. II. Pénzforgalom az 1889. évben. A) Bevétel összesen 19,009 frt 67 kr. B) Kiadás összesen 16,204 frt 39 kr. III. Az árvák és házi személyzet létszáma: 1. Az alapítvány költségein neveltetett debreczeni születésű árva 45. 2. Tartásdíj-fizetés mellett neveltetett 18. 3. A házi személyzet felügyelővel együtt 7. Élmeztetett összesen 70.

Róm. kath. szegényápoló intézet. Fentartatik a város segélyezése mellett a róm. kath. egyház által. Állandó ellátást nyerc benne 12 szegény. Kamatozó tőkéje ingatlan birtokra betáblázva 20,265 frt.

Közügyeink.

Egyházmegyéink életéből.

Az alsó-szabolcs-hajdúvidéki ev. ref. egyházm. köréből.

Ezen egyházmegyénk f. évi okt. 14-én tartott közgyűlése lapunkhoz beküldött jegyzőkönyvéből közöljük a következő közérdekű részleteket.

Lélekszám 53,619 fi, 53,837 nő = 107,856. Születtek, élve, törvényes fi 2393, nő 2295 = 4688; törvénytelen fi 177, nő 162 = 339; halva fi 102, nő 98 = 200; összesen fi 2672, nő 2555 = 5227. Meghaltak fi 1583, nő 1585 = 3168. Szaporodás fi 1089, nő 970 = 2059. Házasultak, tiszta ref. 886, vegyes 66 = 952. Áttértek fi 13, nő 15 = 28. Kitértek fi 1, nő 4 = 5. Tanköteles 6—12 évig 6076 fi, 5960 leány = 12,036. Iskolába járt 6—12 évig 5214 fi, 4840 leány = 10,054. Iskolahagyott 6—12 évig 349 fi, 435 leány = 784. Iskolázatlan 6—12 évig 438 fi, 569 nő = 1107. Tanköteles 13—15 évig 2398 fi, 2405 leány = 4803. Iskolába járt 13—15 évig 1543 fi, 1512 leány = 3055. Iskolába nem járt 13—15 éves 855 fi, 893 leány = 1748. Konfirmáltatott 602 fi, 656 leány = 1258. Tanító: rendes 107, ideiglenes 8, együtt 115; fiúkat tanít 55, leányokat 50, vegyes 10; oklev. 75, igazolv. 35, kibocsátv. 2, lelkészt. 1, s. lelk. 2. Tanítói fizetések átlaga 496 frt.

Az egyházmegyei pénztárban kezelt pénzek teljes összege 9265 frt 45 1/2 kr.

Irodalom.

Historia Hungarorum Ecclesiastica.

Néhány nap mulva öt éve lesz, hogy a „Prot. Egyh. s Isk. Lap“ új évi számában „Uj idők, régi kötelességek“ címmel egy lelkesült hangú felhívás jelent meg honi prot. egyházunkhoz intézve halhatatlan Bod Péterünk fent írt című művének kiadása ügyében. Legyen hála a gondviselésnek, nyugodt lélekkel elmondhatjuk, hogy szavunk nem lett pusztában kiáltó szóvá, ama nagyszellemű férfiú neve s ránc maradt irodalmi hagyatékának belbecse 150 év elteltével is képes volt megnyitni a kegyeletos érzelem által is befolyásolt áldozatkészség forrásait s az egyházunk legjelesebbjei által felkarralt ügy, Istennek hála, megérte fényes születése napját. Már-

vány- vagy érekszobor helyébe ím megalkotta prot. egyházunk rég porladozó jelesének a legmaradandóbb emlékoszlopot, legnagyobb s talán értékre nézve is legbecsesebb munkájának kiadása által. Korunknak s talán egy még későbbi kornak fogja feladatát képezni ítélni e nagyszerű reális értéke felett. Ez alkalommal én, mint a kiadás létrejöttében a legjelentéktelenebb kerék, csupán magára a kiadásnak inkább is, — hogy úgy mondjam — mechanikai oldalára nézve kívánok egyetmást röviden elmondani felvilágos tásként s némileg mentegőzéseképen.

Mindenekelőtt az aránylag szerfölött hosszú ideig tartó kiadás ügyéről kívánok egyetmást elmondani. Midőn 1885. decz. 29-én az öt nyelven szerkesztett előfizetési felhívásokat szétküldöttük, őszintén szólva, kétségben voltunk felhívásunk eredménye felől. Attól tartottunk, hogy nem sikerül összehozni előfizetés útján oly nagy összeget, a mennyibe egy ily nagy terjedelmű mű leírása s kinyomtatása kerül. Hogy aggodalmunk nem volt alaptalan, legjobban igazolja azon körülmény, miszerint még 1886. május havában sem volt meg az előfizetők azon száma, mely a kiadás költségeit fedezhette volna s igazán a legszélesebb körű s legmagasabb helyről s személyektől való agitálásra volt szükség, hogy a munkához még ugyanazon év aug. hó elején hozzá lehetett a kivitel tudatának biztonságával fogni. Az előmunkálatok, mint erről a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ 1886. évi 32-ik számában annak idején tudósítottam hazai prot. közönségünket, csakugyan meg is kezdődtek s a következő 1887-ik év elejétől kezdve a nyomtatás ügye bár nem a kívánt gyorsasággal, de mégis meglehetősen haladt. Szándékosan mondtam, hogy nem a kellő gyorsasággal, mert a kiadás körüli, jóelőre kiosztott teendők végzése körül többnemű nehézségek fordultak elő. Ilyen volt első sorban és főként azon körülmény, hogy alulírott nem mehettem vissza Leidenbe, mint azt az előfizetési felhívásban ígértük, („Prot. Egyh. és Isk. Lap.“ 1886. 1. sz. a.) mivel időközben a bpesti ref. főgymnasiumhoz tanárrá hívatván meg, e rám nézve életbe vágó kérdést fel nem áldozhattam semminemű más érdeknek; mindenkire, különösen egy kezdő fiatal emberre nézve legelső lévén a megélhetés, a kenyér kérdése. Így aztán egy jó ideig, körülbelül az első és harmadik kötet felének megjelenéséig posta útján jutottak el a kikorrigálandó ívek kezeim közé, a mi eltekintve a tetemes idővesztéstől, még anyagilag is terhes volt reám nézve, a nagy gonddal vászonba csomagolt codex-ívek ide-oda küldésének díját senki sem térítvén meg számomra. Aztán még megvallom nyíltan, az első kötet megjelenése után nagyon el is kedvetlenedtem a miatt, mert a mire én igazán egyetlen büszkeségemet fektettem volna, t. i. a magyar helység- és tulajdonnevek teljesen hű visszaadása a kiadó boldogemlékű Rauwenhoff tágítani nem akarása következtében, (mint a hogy ő maga bevallja ezt az első kötet előszavának utolsó, ide vonatkozó lapján) teljesen hajótörést szenvedett. Így történhetett meg, hogy ugyanazon egy név különböző helyeken más-más alakban jó elő, mert Rauwenhoff nagyító üveggel kezében a kézirat esetleges tollhibájától s a betű alakjának általa megállapított mivoltától semmiképen nem akart elállani. Már pedig most is azt vallom, hogy a magyar szöveget s a magyar neveket az absolut authenticitást leginkább megközelítőleg csak magyar szem olvashatja. E téma felett jóformán eleitől kezdve folytonos nézeteltérések voltak közöttünk s elvégre is be kellett érnem azzal, hogy Rauwenhoff az első kötethez írt

előszóban kimenteni igyekezett e nemű, első sorban engemet terhelő mulasztásától. Így lett kiadásunkból a magyar neveket és szöveget illetőleg egy második Lampe-Ember-fele munka, vagyis veszett fejszének a nyele.

A kiadás ügye pedig haladt előre rendesen s 1888. év májusában az első kötet kikerült a sajtó alól s előfizetőink szétküldetett. A 3 ik, a másodikat nyomtatási sorrendet illetőleg megelőzött kötet — melyet Rauwenhoff azért tett előre, hogy a kolozsvári egyetemi könyvtár tulajdonát képező ezen codex a kikötött időre visszaküldhető legyen — 1889-ik év utólján jelent meg, de a tetemes postaköltség kiméltése tekintetéből, mint a hogyan erről tisztelt előfizetőink értesítve lettek, csak a második, ez év november havában megjelent kötettel, e sorokkal egy időben küldetik szét. Talán emlétenem sem kell, hogy a kiadás lelkes vezetőjének, hazánk lángelkű barátjának Rauwenhoffnak, hosszas s gyakori betegeskedése s váratlan halála szintén nagy mértékben befolyt a kiadás menetelére s a kiadás ügyét mindenemű megkérdezésem nélkül átvett Prins, nyugalmazott egyetemi tanár, hosszas, nehéz betegsége, szintén késleltette. Az én engemet is terhel a mulasztásnak bizonyos perczentje, melyet férfihoz illetlennek találok elhallgatni, bár ebben váratlan elemi csapásoknak is jókora része van. És az index el nem készítése, mely egy elnézett nyomtatási, illetőleg laptördelési hiba s többnemű a családomban előforduló betegségi esetek következtében történt, de meg, megvallom a semmi anyagi javadalmazást nem nyújtó munka mellett való megélhetési küzdelmemben is található némi mentséget. Az előbbi, a helytelen tördelési hibából származó késedelemre nézve megemlítem, hogy az index készítése egy ideig egy időben történt az egyes, nekem végleges lenyomatás után megküldött ívekkel. S így, midőn az első kötet indexével elkészültem, az egy kötetbe foglalt mű megküldésekor vettem észre csak, hogy a kötet teljes összeállításánál az egyes ívek szövege máshol történt meg, mint a hogy ez az első íveknél volt, melyek után én dolgoztam, s így munkám teljesen kárba veszett s ezt számos közbejött csapás következtében máig sem hozhattam helyre. Erre vonatkozik a 2-ik kötetben levő kis czédula, melynek értelmében az indexnek közeli jövőben való elkészítését kilátásba helyezem, s határozottan ígérem, melyet tisztelt előfizetőink a mű formájának s kiállításának teljesen megfelelő önálló füzetben fognak megkapni.

Volna még több mondanivalóm is, melyeket azonban, nem tartozván szorosán a nyilvánosság elé, elhallgatok, jóf tudván, miszerint ezek már úgy sem változtatnak semmit a megtörtént dolgokon. A második — Prins által kiadott s teljesen nélkülém készült kötet lapjáról saját kértémre maradt el nevem, mint olyannak, ki a kiadásnak létrejöttében úgy látszik, hogy csakis mellékes eszköz voltam. Nem igénylek e tekintetben semmi jogszímet, s elismerem, hogy a kézirat fel-találásán kívül minél kevesebb érdemem volt körülötte. Az öröm, ez alapvető nagy művet valahára nyomtatásban láthatnom, feledtetni velem mindazt a sok fáradságot, nyugtalanságot, melyeket érette átszenvedtem, s mint igénytelen adjutáns hálát adok Istenünknek, hogy e nagy mű létesítéséhez legalább egy kis porszemmel szolgálhattam.

A mi magát a munkát illeti, ítélnem értéke felett azok, kik erre egyedül illetékesek. Valeat quantum valere potest. Én, ki megbízatást senki részéről nem nyertem kiadhatása iránt, mert nem is állott erre nézve senkinek módjában vala-

kit megbízni, csupán annak kinyilatkoztatását kérem megengedni, hogy legjobb erőm szereltemmel teljes odaadással igyekeztem megtenni mindazt, mit a mű kiadási ügyében annak vezetői nekem juttatni kegyeskedtek. Legyen áldott a jeles Rauwenhoff emléke s adózzunk köszönettel a Prins tanár szíves munkásságának.

Végül legyen szabad felkérnem azon tisztelt előfizetőinket, kik az előfizetési összeg másik, nyolcz forintnyi részletét még máig sem fizették meg, ezen összegnek mielőbbi beküldésére (Dr. Ballagi Mór IX. Kinizsy-utca 29. Budapest.). Különben ez összeget a két kötet megküldésekor utánvétellel fogjuk beszélni.

Budapest, 1890. deczember.

Szalay Károly.

Különfélék.

Lapunk ez évi utolsó számát küldjük meg ezúttal t. olvasóinknak. Mint a lap élén álló előfizetési felhívásból olvasható, a szerkesztést Isten segedelmével folytatni óhajtjuk. Itt őszinte köszönetet mondunk az eddigi támogatásért, s egyszersmind kérjük hátrálékosainkat, hogy már többször megsürgetett tartozásaikat legyenek szívesek kiadó hivatalunkhoz e napokban beküldeni. Anyagi támogatás nélkül, önerőnkre hagyatva nem volna képes e lap fennállani.

Debreczeni főiskola. A f. hó 18-án tartott electió alkalmával 130 egyházba kibocsáttatott 134 ünnepkövet. Ezek közül 66 hittanhallgató, 34 joghallgató, 15 tanítóképzedei növendék, 19 gymnasiumi tanuló. Nem kértek ünnepkövetet 19 helyre.

Sárkány Sámuel, az ág. hitv. bányakerület új püspöke f. hó 17-én avattatott be püspöki állásába Budapesten. A fényes ünnepély színhelye a lutheránus templom, majd a kerületi gyűlésterem volt. A püspöki székhelyre egy lelkes, a Krisztus egyházának igazaiért küzdeni akaró, hazáját szerető, a testvér-egyházakat becsülni tudó férfira vall. Isten áldja, vezérelje őt magas állásában!

Lelkészválasztás. H.-Sámsonban mult vasárnap, folyó hó 21-én történt meg a lelkészválasztás. A jelöltek közül főként kettő, Bészler Imre vértesi lelkész és Kiss Sándor sámsoni h. lelkész körül csoportosult a bizalom. Az első 157 szavazatot kapott a második 77 szavazata ellenében. Azon viszonynál fogva, melyben e lap szerkesztője a megválasztotthoz áll, egyszerűen csak regisztrálnunk kellene e hírt, de legyen szabad mégis kimondanunk, hogy a h.-sámsoni gyülekezet jó egyházi szónokot, a társadalmi élet megbecsülhetetlen alakot nyert Bészler Imrében, kinek csak nem régi gyásza fájdalmát is bizonyára enyhíteni fogja a megválasztatásában feléje irányult bizalom. Isten vezérelje lépteit! Uj gyülekezetének fölvirágoztatásában találja föl életének egyik legfőbb célját.

Javaslatok. A „lelkészválasztási törvények“ re-
visiója. Ily cím alatt jelent meg s küldetett be hozzánk a Szász Károly és Szilády Aron urak által formulázott új tervezet, melyet míg lapunk jövő évi első számaiban egész terjedelmében közölni s egész fontosságában méltatni alkalmunk lenne, ezúttal csak röviden megemlítünk. A javaslat legkiemelkedőbb

jellemvonása a gyülekezetek érdekeinek méltányos figyelembe vétele s minden esetleges visszaélés ellen kellő garantiák felállítására. A bevezetésül szolgáló indokolásban leplezetlen őszinteséggel s a bajok teljes ismeretére valló alaposzággal mutatnak rá a tervezők a mai jelölési rendszer visszáságaira, gyarlóságából vagy szándékosságából származó hibáira, hogy re mondjuk: bűneire, s nem haboznak nyíltan rámutatni azon napirenden lévő igaztalanságokra, melyek „az úgynevezett szabad választásnak valódi torzképei“. A javaslat I. szakasza az egyházakat továbbra is négy osztályba sorozza, a II-ik a lelkészek minősítését tárgyalja, még pedig mind az öt egyházkerületre egyöntetű kötelezettséggel, s igen méltányos szempontokból. A III-ik a lelkészválasztás alkalmáról s előkészítéséről, a IV-ik a meghívás útján történő lelkészválasztásról szól, mert a minősítettség korlátai közt ezt a gyülekezeteknek megengedendőnek javasolja a tervezet főként azon igen figyelemre méltó okból, mert „a legjelesebb s annál fogva önérzetes férfiak nem pályáznak, nem akarván magokat s nevéket a választás esélyeinek, esetleg a meghurcoltatás veszélyeinek kiténi“; s csak ha a gyülekezet mellőzné eme jogát, akkor következnek be a pályázat és kijelölés szüksége, melyről az V-ik szakasz beszél. E rész legfontosabb s legmegnyugtatóbb alapelve a 23-ik §. eme szavaiban nyer kifejezést: „a minősített pályázók jelöltekül jelentetnek ki“, tehát megszünteti az eddigi törvény ama kimondhatlan sok visszaélésre okot szolgáló intézkedését, hogy csak 3—5 egyén jelölhető az egyformán jogosultak közül. A hátralevő VI—IX. szakasz a választás előkészítéséről, a választásról, a szabályellenes választásokról s az özvegyi és kegyeleti évről intézkedik, a lehetőségig kiterjeszkedve minden előfordulható eshetőségre. Mi azt hisszük, hogy e javaslat, egyes ellenmondásai s nézetünk szerint okvetlenül megváltoztatandó némely szakaszai mellett is, ki fogja elégíteni mindenfelé a jogos óhajokat s méltányos igényeket, mert tervezőinek szemei előtt a gyülekezetek igazi érdekei lebegtek. E szempontból, mint jobb jövő zálogát, a legmelegebben üdvözljük e javaslatot s úgy kiindulási pontjainak, mint alapelveinek támogatására s győzelemre juttatására készségesen ajánljuk fel lapunk hasábjait. Egyidejűleg vettük ezzel „Az egyházi közigazgatási bíróság szervezete, hatásköre és eljárása a magyarországi ev. ref. egyházban“ című tervezetet, mely egy egészen új intézményt javasol egyházi szervezetünkben meghonosítani az egyházmegyei és egyházkerületi tanácsok alakjában. — E bíróság hatásköre és illetősége a fegyelmi természetű dolgok kizárásával főleg a választási, általában a közigazgatási felelősségteljesítési ügyek elbírálására terjed ki, s az ezekben követendő eljárást szabályozza bő indoklás kíséretében. Végül megkaptuk „A zsinati munkálatokat előkészítő bizottság egyházalkotmányi albizottságának küldöttsége általa magyarországi ev. ref. egyház alkotmányos szervezetére készített javaslatot“ is. Mindezeket a jövő évben részletesen ismertetni fogjuk.

Nyílt levél a szerkesztőhöz. T. Szerkesztő Ur! Becses lapjának 50-ik számában egy könyvismertetés jelent meg az én egyik természetrajzi füzetemről. Legyen szabad erre úgy a t. Szerkesztő úr, mind becses lapja iránti tiszteletem jeléül némi magyarázattal szolgálni, — magyarázattal, mondom, mert olyan cikkekre, mely, mint mindenki láthatja, vagy mély tudatlanságból, vagy rosszakaratból származik, nem válsz, csak

magyarázatot lehet adni. Mindenekelőtt sajnálatomat kell kifejeznem, hogy a Debreczeni Protestáns Lap nem volt értesülve a felől, hogy ez a cikk már válaszaival együtt bizonyos lapban megjelent. Van ugyanis Hód-Mező-Vásárhelyen néhány különleges gondolkozású tanító, a kik az ev. ref. tanító-gyűlés intéző tagjaival ellentétbe jöttek, és nagy boszúságukban a ref. tanítók egyetértésének megzavarására — nagy címek és ígéretek alatt — egy úgynevezett tanügyi lapot indítottak, melynek fofeladata azonban az ő személyes dühöknek szolgálva, különféle ürügyek alatt tisztességes embereket lerántani. Ebből a consortiumból származik a fent jelzett könyvismertetés is, melyből minden tűnik ki, csak az nem, hogy fróját paedagogiai ismeret és a nevelésügy iránti buzgóság vezette volna. Füzetemet illetőleg a tárgyilagos hozzászólásra saját magam kértem föl a szakembereket, mert hiszen — mint semmi a világon — az én munkám sem lehet tökéletes. És több szem többet lát. Nagyon sajnálom kell tehát, hogy mélyen tisztelt Szerkesztő úr és becses lapja ezúttal félrevezettettek, mert Gyöngyössy úr bizonyára nem tudatta t. Szerkesztő úrral, hogy cikkére én már, sőt olyan egyének is, a kiket nem is ismerem, a h.-m.-vásárhelyi egyéni érdekű lapban megmondták a véleményüket. Azon nézetemet, melyet t. Szerkesztő úrnak önálló és tiszteletreméltó lapja iránt eddig tápláltam, — ez a cikk ugyan, mely tévedésből is bejuthatott, — mitsem rontja le, csak Gyöngyössy úr iránti kicsinylésemet fokozza, — mert hiszen olyan embert, a ki másról azt meri kimondani, hogy az a könyve iránti bírálatokra nézve befolyásolta a tanügyi lapokat, — csak kicsinyelni, vagy akár megvetni lehet, és bizonyára az ön mélyen tisztelt olvasóközönsége a cikk menetéből beláthatja, hogy Gyöngyössy urat minő intentiók vezethették, hogy az ő lapjukban már elcsépezt cikket, csak hogy más becsületén valamiképp csorbát ejthessen, egy becsületes lap hasábjába, — mely személyes hajsztát senki ellen tudtommal még nem indított, — becsem-pészte a nevelésügy leple alatt. Egyetlen pont van a Gy. úr üres és sok ferde felfogásról, még több rosszakaratról tanús-kodó cikkében, melyre felelni azok érdekében, a kik füzeteimet a legmelegebben fölkarolták (mint erről a hozzám intézett több mint 70 darab levél tanúskodik), méltónak tartom. Az t. i., hogy füzeteim ezidőszerint még a főtiszt. Egyházkerület által engedélyezve hivatalosan nincsenek. (Amire ugyan még idő nem is volt). Kijelentem erre vonatkozólag, hogy füzeteimből egy kötetkét állítottam össze, mely annak idejében a leg-sikerültebb képekkel ellátva, az egyházker. pályázat intentiói szerint átdolgozva, a pályázatban részt fog venni, annál inkább, mert annak kiadását községi iskolák számára már több tekintélyes czég fölajánlotta. E füzetek egyelőre tehát annak kipuhatolására lettek kiadva, hogy a használat folyamán a szakemberek úgy a stylt, mint a tartalmat illetőleg minő tapasztalatokra jutnak. A hozzám intézett levelek kárpótolnak Gy. úr személyes hajsztájával szemben. Békés. V a d a y J ó z s e f. (Sajnálom, hogy Gy. úr könyvismertetésének kiadásával okot adtam e felszólalásra. Az a könyvismertetés, mint kiadásakor jeleztem is, már régen benn volt nálam, de térszűke miatt mindig csak halogatnom kellett közlését. Természetesen nem tudtam, hogy megjelent az már más lapban, s beküldőjétől elvártam volna, hogy ezt tudomásomra hozza. Annyival inkább elvártam volna ezt, mert a h.-m.-vásárhelyi néptanító urak

lapjáról a „Debreczeni Prot Lap“ épen nem kedvező véleményt volt kénytelen már vagy kétszer mondani. Szerk.).

Néhai Székely Károly elhunytáról egyházmegyéje is állított ki gyászlevelet, mely így hangzik: „A heves nagykunsági ev. ref. egyházmegye fájdalomtelt szívvel tudatja nagytiszteletű Székely Károly úrnak, kunhegyesi ev. ref. lelkész és a heves nagykunsági egyházmegye sok érdemű esperesének, néhány napi rövid szenvedés után, f. hó 14-én, életének 55-ik, esperességének 8-ik évében szívszélhűdés következtében történt elhunytát. Az elismerés hálás kegyelete hült tetemeit f. hó 17-én a délelőtti órákban kísérendi Kunhegyesen végső nyughelyére. Áldott emlékcének hű őrei leszünk!!“

Német iskola reform. A Reichsanzeiger szerint az iskolaügyi értekezlet decz. 17-iki záró ülésén, melyen a német császár is részt vett, a következő javaslatokat emelték határozatokká: 1. A gymnasiumi érettségi bizonyítvány mindennemű szaktanulmányra s ilyen tanulmányt feltételező vizsgákhoz való bocsátásra képesít az állami és egyházi szolgálat terén — beleértve az orvosi pályát is — azután a magasabb bányászat, építészet, gépészet, hajóépítészet, postaszolgálat és erdészet terén. A technikai főiskoláknál a gymnasiumi érettségi bizonyítvány mellett a rajzban, számtanban és természettudományokban való elegendő jártasság szükséges. 2. A kilencz évfolyammal bíró reáliskola érettségi bizonyítványa képesít tanulmányokra a technikai főiskolákon, egyetemi tanulmányokra a számtanból és természettudományokból, valamint a magasabb bányászatra, építészetre, gépészetre, erdészetre és postaszolgálatra. Az 1. pont alatt felsorolt szaktanulmányok és vizsgálatokra az ilyen reáliskolák érettségi bizonyítványa mellett az ónyelvekben való elegendő műveltség kimutatása is szükséges. 3. A hat osztályból álló magasabb iskola érettségi bizonyítványa az összes alsóbbfokú hivatali szolgálatba való belépésre jogosít; a kilencz osztályból álló intézetek tanulóinak ugyanezen célra elegendő a felső secundába szóló érettségi bizonyítvány. 4. Az egyéves önkéntesi szolgálatra jogosít a hat osztályú intézet érettségi bizonyítványa, valamint a kilencz osztályú intézet alsó secundájának végén sikerrel kiállott vizsga. 5. Egyes államilag szervezett hivatás-ágakra nézve, melyek határozott szakismeretet igényelnek, külön felvételi vizsgálat követelhető. 6. A közoktatási kormányoknak joga van, hogy kiválóan jó gymnasiumi érettségi bizonyítványokkal bíró ifjakkal részben vagy egészben eltekintsen a reálpályákra szükséges kiegészítő vizsgálatról és viszont. 7. Hogy a kilencz osztályú magasabb intézet érettségi bizonyítványával bíró ifjak oly államvizsgálatokra legyenek bocsáthatók, melyeket az érettségi bizonyítvány alapján le nem tehetnek, ezek az ifjak tanulmányaik ideje alatt szakvizsgálatra kötelezettek. 8. A minősítési ügy föltétlenül szükséges újabb szabályozása alkalmával a realistikus és humanistikus képzettségre, a lehetőség szerint egyenlő súlyt kell helyezni. Zárószavában a császár köszönetet mondott az értekezlet tagjainak fáradságukért és munkájukért, és hangsúlyozta a vallás jelentékeny szerepét az oktatásügyben. Erre Lucanus dr., a polgári kabinetiroda főnöke, felolvasott egy kabinetrendeletet, mely az oktatásügy terén további reformokat ígér. Az új tanterv életbeléptetését 1892. ápril 1-ére tűzték ki. A császár a tanártestület iránti igények jelentékeny fokozása mellett a tanári állás rang- és fizetési viszonyainak a szabályozását is sürgette.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**